

Makale türü: Araştırma makalesi		Article type: Research article
Geliş tarihi	07.04.2023	Submitted date
Kabul tarihi	29.05.2023	Accepted date
Elektronik yayın tarihi	30.06.2023	Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Öztürk, Y., Aydın, T. & Sert, S. (2023). Sağlık Çalışanlarının Sağlık Turizmi Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of History School*, 64, 1263-1277.

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ SAĞLIK TURİZMİ FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA ¹

Yakup ÖZTÜRK², Tolga AYDIN³ & Sertaç SERT⁴

Öz

Bireylerin sağlıklarını korumak ve iyileştirmek üzere yurt içi veya yurt dışına yaptıkları seyahatler olarak ifade edilen sağlık turizmine katılıma etki eden önemli faktörlerden biri de sağlık turizmine yönelik farkındalıktır. Sağlık turizmine katılan bireylerin satın alma karar süreçlerine etki eden faktörlerin bilinmesi turist profilinin oluşturulmasında sağlık turizmi işletmeleri için önem arz etmektedir. Çankırı Devlet Hastanesi özelinde yapılan bu çalışmanın amacı sağlık çalışanlarının sağlık turizmine yönelik farkındalık düzeylerinin araştırılmasıdır. Ayrıca sağlık turizmi farkındalığına yönelik alt boyutların sağlık çalışanlarının demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bu çalışma kapsamında araştırılmıştır. Çalışmada ulaşılan bulgular Çankırı Devlet Hastanesi'nde göre yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 263 sağlık çalışanından anket tekniğiyle elde edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının sağlık turizmine yönelik farkındalık düzeylerinin orta seviyede olduğu bulunmuştur. Farkındalık ve imaj boyutunda eğitim durumuna göre ve sağlık turizminin etkileri boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sağlık turizmine

¹ Makale yazımına yazarların etki oranı eşittir. Bu makalenin etik kurul onayı Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden, 15.12.2022 tarih, 29 sayı ve toplantı numarası ile alınmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü, ozturkykp@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1495-9979

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Turizmi Anabilim Dalı, dr.tolgaaydin@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6551-0429

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, sertac.sert@alanya.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0716-537X

yönelik farkındalığın artırılması için örgün ve yaygın eğitimler ile lisansüstü programlarda yürütülecek araştırmalara fon ve destek sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sağlık Turizmi Farkındalığı, Sağlık Çalışanları, Çankırı

A Research on Determining of Health Tourism Awareness Levels Of Health Workers

Abstract

One of the important factors affecting participation in health tourism, which is defined as the trips individuals make to protect and improve their health domestically or internationally, is awareness of health tourism. Knowledge of the factors that influence the purchasing decision process of individuals participating in health tourism is important for health tourism businesses in creating a tourist profile. The aim of this study conducted specifically at the Çankırı State Hospital is to investigate the level of awareness of healthcare professionals towards health tourism. In addition, whether the sub-dimensions of health tourism awareness differ according to the demographic characteristics of healthcare professionals is also researched within the scope of this study. The findings obtained in the study were obtained from 263 healthcare professionals who voluntarily participated in the study at the Çankırı State Hospital. According to the study results, it was found that the level of awareness of healthcare professionals participating in the study towards health tourism was moderate. Significant differences were found according to educational level in the dimensions of awareness and image, and according to age variable in the effects of health tourism dimension. It is recommended to provide funding and support for formal and informal education as well as research conducted in postgraduate programs in order to increase awareness for health tourism.

Keywords: Tourism, Awareness of Health Tourism, Health Workers, Çankırı

GİRİŞ

Şifalı olduğu düşünülen sıcak termal banyolardan yararlanmak için seyahat edilen Mısır, Yunan ve Roma dönemlerine kadar uzanan bir kavram olan sağlık turizmi; modern anlamda 1980’li yılların sonlarına doğru ele alınmaya başlanmıştır (Pu vd., 2021, s.131). Dünyada yaşanan küreselleşme süreci, ülke sağlık sistemlerinde yaşanan problemler, tüketicilerin bilinçlenmesi gibi dinamiklerin bir sonucu olarak hızla büyüyen bir sektör olan sağlık turizmi çok genel anlamda hem tatil hem de tedavi unsurlarını bir arada bulunduran bir kavramdır (Özdemir, 2015, s.5). Günümüz modern dünyasında artan kişisel hareketlilik ve iyileşen yaşam standartları, sağlık turizmine yönelik hizmetleri ve bireysel sağlık arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren deneyimlerin neticesinde sağlık odaklı turistik hareketlilik tüm dünyada yaygın bir fenomen haline

gelmiştir (Zhang vd., 2021, s.1). Bu durum sağlık turizminin turizmden elde edilen gelirler açısından önemli bir çeşit olma potansiyelini artırmıştır. Nitekim Küresel Sağlık Enstitüsü (2017) verilerine göre dünya çapında toplam sağlık turizmi harcamalarının 608 ila 635 milyar dolarlık bir hacme ulaştığı belirtilmektedir (Ridderstaat vd., 2019, s.270). Bireylerin turistik faaliyetlere yönelmesine etki eden pek çok faktör (merak, inanç, dinlenme, spor vb.) bulunmakla birlikte turizm faaliyetlerine yönelik farkındalık da talep yapısında belirleyici rol üstlenmektedir. Dikkatin, istemli bir şekilde ve yargısızca anlık deneyimlerin akışına yöneltilmesi olarak tanımlanan farkındalıkla birlikte bir istek yoğun bir biçimde ortaya çıktığında bireyler, konu ile ilgili daha dikkatli hale gelir ve farkındalık “dikkate almak” ya da “o nesneye yönelme” yoluyla ortaya çıkar. Farkındalık düzeyi yüksek turistler, bilgileri aktif olarak işleyen ve destinasyonda bulunan etkinlikleri sorgulayan ve sonuç olarak çevresini daha iyi değerlendirebilen turistlerdir (Adabalı, 2020, s. 4-15).

Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma; sağlık turizminin özellikleri ve genel turizm içerisindeki rolü ve önemine yaptığı vurgu ile sağlık turizmi ile ilgili mevcut literatürü zenginleştirmekte, sağlık çalışanlarının sağlık turizmine yönelik algıları ve farkındalıklarının anlaşılmasına yönelik sonuçları ile turizm literatürüne katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte bu çalışmanın, çalışma sonuçları paralelinde geliştirilen önerilerin sağlık turizmine yönelik farkındalığın artırılması ve sağlık turizminin gelişimine yönelik stratejilerin belirlenmesinde tüm paydaşlara katkı sağlaması açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Kavramsal Çerçeve

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (WHO, 2020, s.1) sağlık; “yalnızca hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda “Sağlık turizmi” genel olarak hem fiziksel hem de zihinsel sağlığın korunması ve iyileştirilmesine yönelik geliştiren tıbbi ve sağlıklı yaşam aktivitelerini içeren turizm faaliyeti olarak tanımlanabilir (Jiang vd., 2022, s.1). Sağlık turizmi seyahat amaçları ve yöntemleri değerlendirildiğinde genel olarak; termal turizm (kaplıca turizmi), tıp turizmi (medikal turizm), ileri yaş (yaşlı, üçüncü yaş) ve engelli turizmi olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir (Dağlı, 2021, s.21). Birbirine sıklıkla karıştırılan ya da birbirinin yerine kullanılan kavramlar olarak medikal turizm esas olarak tıbbi kaynaklara dayanırken, sağlık turizmi ise sağlıkla ilgili tüm kaynaklara odaklanan ve bu açıdan daha kapsayıcı nitelikte olan bir kavramdır. Sağlık turizmi, turistlerin fiziksel veya ruhsal iyiliklerini geliştirmek amacıyla seyahat etmeyi öngören bir genel turizm dalı iken, medikal turizm, bir tür hastalığın

tedavisi ile ilişkilidir ve tıbbi tedavilere erişmek için yapılan seyahatleri içermektedir (Pessot vd., 2021, s.1). Medikal turizmin tanımlanması ve özelliklerine yönelik yaklaşımlarda seyahatleri uygulanan tedavi yöntemleri ve coğrafi sınırlar bağlamında değerlendirerek medikal turizmin tıbbi operasyonlar ve çeşitli tedaviler için yurtdışına seyahat eden hastalarla ilgisine vurgu yapılmaktadır (Ridderstaat vd., 2019, s.271). Bu bağlamda sağlık turisti, farklı nedenlerle sağlık, tıp ve/veya sağlıklı yaşam hizmetlerini aramak ve almak için başka bir yere seyahat eden turist olarak tanımlanmaktadır (Wong ve Hazley, 2021, s.268).

Sağlık turizmine yönelik ulusal ve uluslararası yazında çalışmalar olmakla birlikte; konuyu sağlık turizmine yönelik farkındalık açısından inceleyen çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde mevcut çalışmaların çoğunun medikal turizm faaliyetlerine yönelik algı ve farkındalığına yönelik olduğu görülmektedir. Acar ve Turan (2016) tarafından yapılan araştırmada, sağlık çalışanlarının Kırşehir'in sağlık turizm potansiyeli ve görev yaptıkları hastanenin sağlık turizmi uygulamaları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Eriş ve Kemer (2020), çalışmalarında sağlık çalışanlarının medikal turizm farkındalığının genel olarak düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Gökmen vd. (2020), Ankara ve Konya ilindeki 3 üniversitenin turizm fakültelerinde görevli 19 akademisyen ile yürüttükleri çalışmalarında akademisyenlerin sağlık turizminde genel bilgilere sahip olduğu ancak sağlık kuruluşlarının yapmış olduğu uygulamalar hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmadıklarını belirlemişlerdir. Dökme vd. (2018) ise sağlık personelinin medikal turizm ile ilgili farkındalık düzeyini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında, sağlık çalışanlarının medikal turizm hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları belirlemişlerdir. Aba vd. (2019), çalışmalarında sağlık çalışanlarının medikal turizme yönelik algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

YÖNTEM

Araştırmada, Çankırı Devlet Hastanesi'nde görev yapmakta olan sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalıkları belirlenmeye ve söz konusu farkındalık düzeyinin, demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Araştırmanın etik kurul onayı Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden, 15.12.2022 tarih, 29 sayı ve toplantı numarası ile alınmıştır.

Sağlık çalışanlarının sağlık turizmine yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın evrenini Çankırı Devlet

Hastanesi'nde görev yapmakta olan sağlık çalışanları oluşturmaktadır. Araştırma evreninde tam sayımla girilemediği durumlarda başvuru örneklem yönteminde önemli noktalardan biri de çalışma alanı olarak alınacak örneklemin büyüklüğüdür. Örneklem büyüklüğünün sağlanmasındaki temel ölçüt, temsil yeterliliğini bozmayacak en küçük sayının alınmasıdır (Aziz, 2015, s.57). Evreninin tamamına aynı dönemde ulaşılmasının mümkün olmaması nedeniyle evreni temsil edecek sayıda bir örneklem belirleme gereksinimi belirmiş ve 'kolayda örneklem' yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda Aralık 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında Çankırı Devlet Hastanesi'nde 400 adet anket formu sağlık çalışanlarına dağıtılmıştır. Hastanede çalışma ortamının şartları nedeniyle anketler yüzyüze yapılamamıştır.

Veri Toplama Aracı ve Analizler

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan ve detaylı bir literatür taraması neticesinde hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde yer alan ve katılımcıların sağlık turizmi farkındalıklarını belirlemeye yönelik olan ifadeler Dağlı (2021) tarafından geliştirilen ve Yaba (2022)'nin çalışmasında kullanılarak son hali verilmiş olan "Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği"nden alınmıştır. Orijinalinde 22 ifade ve farkındalık, kurumsal yeterlilik, sağlık turizminin etkileri ve imaj olmak üzere 4 alt boyutu bulunan "Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği"nde yer alan "Mezun olduktan sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı sürdürürüm." ifadesi öğrenci örneklemini için geliştirilmiş olması, başka bir ifadeyle araştırmacının örneklem grubuna uygun olmaması nedeniyle ölçekten çıkarılmış ve çalışma 21 ifade üzerinden yürütülmüştür. Sağlık turizmi farkındalığını ölçmeye yönelik oluşturulan ifadelerle göre olası yanıt seçenekleri 5'li Likert ölçeği ile oluşturulmuştur. Araştırmada öncelikle ölçekte yer alan ifadelerin tam olarak anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek üzere ilgili kurumda görev yapmakta olan 50 sağlık çalışanı ile pilot çalışma yürütülmüş, bu çalışma sonucunda ölçekte anlaşılmayan ifadeler ile ilgili düzeltmeler yapılmıştır. Katılımcıların sağlık turizmi farkındalıklarını belirlemek üzere araştırma için Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 15.12.2022 tarih ve 29 numaralı toplantı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Bırakılan anket formları göz önünde bulundurulduğunda cevaplanan toplam anket formu sayısı 390 adet olup, bu formlardan ise eksiksiz olarak doldurulan 263 adedi veri girişine uygun bulunmuştur. Toplanan veriler AMOS ve SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Öncelikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile ölçüm modeli test edilmiştir. Daha sonra kuramsal olarak değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya

koyan yapısal model analiz edilmiştir. Güvenirlik için ise Cronbach'ın Alpha (α) katsayısı hesaplanmıştır. Yakınsak geçerlik için faktör yükleri, ortalama açıklanan varyans (Average Variance Extracted – AVE), yapı güvenirliliği (Construct Reliability – CR) değerleri hesaplanmıştır (Hair vd., 2013).

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1'de yer alan verilere göre katılan sağlık çalışanlarının %59,3'ü erkeklerden, %43,3'ü 36-45 yaş aralığında olanlardan ve %73'ü de evli bireylerden oluşmaktadır. Eğitim durumu değişkeni incelendiğinde katılımcıların %46,8'inin lisansüstü eğitim düzeyinde oldukları, %47,1'inin diğer sağlık çalışanı oldukları ve %32,3'ünün 16 yıl ve üzeri süredir sağlık sektöründe çalıştıkları belirlenmiştir.

Tablo 1
Katılımcıların Sosyo-Demografik Dağılımları

Demografik Değişkenler		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	156	59,3
	Erkek	107	40,7
Yaş	18-25	28	10,6
	26-35	81	30,8
	36-45	114	43,3
	46 ve üzeri	40	15,2
Medeni Durum	Evli	192	73,0
	Bekâr	71	27,0
Eğitim Durumu	İlköğretim	11	4,2
	Lise	66	25,1
	Önlisans	39	14,8
	Lisans	123	46,8
	Lisansüstü	24	9,1
İstihdam Türü	Hekim	17	6,5
	Hemşire	99	37,6
	Diğer sağlık personeli	124	47,1
	İdari personel	14	5,3
	Diğer	9	3,4
Çalışma Süresi	1 yıldan az	26	9,9
	3-4 yıl arası	35	13,3
	5-8 yıl arası	31	11,8
	9-11 yıl arası	30	11,4
	12-15 yıl arası	56	21,3
	16 yıl ve üzeri	85	32,3

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliklerini test etmek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçeğin genel olarak içsel tutarlık anlamında güvenilirlik düzeyini gösteren Cronbach Alpha değerinin 0.70 ve üzeri bir değer olması (Ural ve Kılıç, 2013, s.280) önerilirken, bir faktörde yer alması gereken ifadenin en az 0.50 ve üzeri bir faktör yüküne sahip olması gerekmektedir (Hair vd., 1998; Kalaycı, 2008, s.405). Tablo 2’de standartlaştırılmış faktör ağırlıkları, ortalama açıklanan varyans (AVE) ve birleşik güvenilirlik (CR) değerleri, aritmetik ortalamalar, standart sapma ve α değerleri yer almaktadır.

Tablo 2
Ölçeğe İlişkin Faktör Analizi Verileri

Boyutlar/İfadeler	Faktör Yükü	\bar{X}	s
<i>Farkındalık (Varyans Yüzdesi:50,39-AVE:0,35- CR:0,92- α: 0,91)</i>			
F1-Sağlık Turizmi ve Sağlık Turizmi türleri konusunda bilgi sahibiyim.	0,710	3,26	1,288
F2-Aldığım eğitim ile bu alanda yeterli bilgi ve donanıma sahibiyim.	0,620	3,26	1,282
F3-Sağlık turizminin ülke ekonomisine olan katkısının bilincindeyim.	0,656	3,63	1,228
F4-Yabancı dil seviyemi hastalarla iletişim kurma konusunda yeterli buluyorum.	0,629	2,72	1,34
F5-Hastanelerdeki Sağlık Turizmi ofislerinin işlevleri hakkında bilgi sahibiyim.	0,849	2,93	1,383
F6-Ülkemizde Sağlık Turizmini geliştirmek adına atılan adımlardan haberdarım.	0,881	3,1	1,387
F7-Uluslararası Sağlık Turizmi standartları açısından yeterli bilgiye sahibim.	0,841	2,86	1,367
F8-Sağlık Turizmi hakkında ülkemizin zayıf ve eksik olduğu alanlar konusunda yeterli bilgiye sahibim.	0,668	2,72	1,283
F9-Sağlık turizminin ülkemize sunduğu fırsat ve avantajların farkındayım.	0,654	3,4	1,262
<i>Kurumsal Yeterlilik (Varyans Yüzdesi:10,01-AVE:0,55- CR:0,93- α: 0,87)</i>			
K1-Ülkemizin Sağlık Turizmi konusunda yapılan tanıtım ve pazarlama uygulamalarını yeterli buluyorum.	0,797	2,87	1,311
K2-Ülkemizde Sağlık Turizmi hizmetlerinin kalitesini memnuniyet verici buluyorum.	0,854	3,13	1,185
K3-Ülkemizin Sağlık Turizmi alanında uzmanlaşmış personel konusunda yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.	0,752	3,21	1,199
K4-Sağlık turizmi talebinin artırılmasında kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğunu düşünüyorum.	0,614	3,22	1,261
K5-Sağlık Turizminin gelişiminde ülkemizin altyapısal ve teknolojik gelişimini yeterli görüyorum.	0,71	3,13	1,269
K6-Ülkemizdeki otellerin misafirler için yeterli kapasite ve alt yapıya sahip olduğunu düşünüyorum.	0,712	3,3	1,338
<i>İmaj (Varyans Yüzdesi:6,91-AVE:0,51- CR:0,72- α: 0,82)</i>			
İ1-Sağlık turizmi sektöründe çalışmanın diğer sektörlere oranla daha yorucu/zor olduğunu düşünüyorum.	0,575	3,51	1,322

İ2-Sağlık turizmi alanında ülkemiz için tehdit unsuru oluşturan uygulamaların farkındayım.	0,652	3,37	1,268
İ3-Yabancıların Sağlık Turizmi alanında ülkemizi tercih etme nedenleri hakkında bilgi sahibiyim.	0,78	3,41	1,226
İ4-Sağlık Turizmi alanında ülkemizi sıklıkla tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibiyim.	0,827	3,1	1,285
<i>Sağlık Turizminin Etkileri (Varyans Yüzd.:4,85-AVE:0,73- CR:0,41- α: 0,85)</i>			
STE1-Sağlık Turizminin sağlık alanında kalite standartlarını yükseltmede itici bir güç olduğunu biliyorum.	0,856	3,25	1,341
STE2-Sağlık Turizmi sektörü uzun yıllar çalışmak için iyi bir sektördür.	0,854	3,43	1,349
<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,914; Bartlett testi: $\chi^2 =4487,436$; $p=0,000$</i>			

Tabloda yer alan değerler incelendiğinde bütün boyutlar için α değerlerinin 0,70'ten yüksek olması nedeniyle ölçeklerin tamamının güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Kurumsal yeterlilik, imaj ve sağlık turizminin etkilerine ilişkin AVE değerleri 0,50'den büyük olurken farkındalık durumuna ilişkin AVE değeri ise referans değerinin altında kalmıştır. CR değerlerinin 0,60'dan büyük olması halinde AVE'nin 0,50'den küçük olmasının kabul edilebilir olduğu ve yapı geçerliliğinin yeterli olduğu belirtilmiştir (Hair vd.,1998; Fornell ve Larcker, 1981). Bu doğrultuda çalışmanın yakınsama geçerliliğinin sağlandığı değerlendirilmiştir.

Çalışmada katılımcıların demografik değişkenleri ile sağlık turizmi farkındalıkları arasında bir farklılık olup olmadığı belirlenmek amacıyla varyans analizi yapılmıştır. Test sonucunda sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalıklarına yönelik kurumsal yeterlilik boyutu ile cinsiyet, medeni durum, yaş ve eğitim durumu değişkenleri arasında bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3
Sağlık Turizmi Farkındalığının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

Boyutlar	Grup	n	\bar{X}	s	t/F	p	Tukey
Farkındalık	Cinsiyet	Kadın	156	3,07	1,030	-380	0,704
		Erkek	107	3,12	0,946		
	Medeni Durum	Evlü	192	3,06	1,000	-0,93	0,353
		Bekâr	71	3,19	0,977		
	Yaş	18-25	28	3,24	0,963	1,026	0,386
		26-35	81	3,21	0,941		
		36-45	114	3,02	1,110		
	Eğitim durumu	46 ve üzeri	40	2,95	0,713	3,71	0,006
İlköğretim		11	4,05	0,729			
Lise		66	3,09	1,028			
Ön lisans		39	3,09	0,825			

Sağlık Çalışanlarının Sağlık Turizmi Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine...

Kurumsal Yeterlilik	Cinsiyet	Lisans	123	3,09	0,997			İlköğretim-Lisansüstü	
		Lisansüstü	24	2,68	1,037				
	Erkek	Kadın	156	3,13	1,030	-0,06	0,955		
		Erkek	107	3,12	0,912				
	Medeni Durum	Evlü	192	3,11	0,987	-0,56	0,573		
		Bekâr	71	3,19	0,986				
	Yaş	18-25	28	3,42	1,031				
		26-35	81	3,18	0,949	1,189	0,314		
		36-45	114	3,04	1,058				
		46 ve üzeri	40	3,12	0,782				
Eğitim durumu	İlköğretim	11	3,8	1,089					
	Lise	66	3,15	1,047					
	Ön lisans	39	3,03	0,892	1,65	0,16			
	Lisans	123	3,14	0,968					
İmaj	Cinsiyet	Lisansüstü	24	2,92	0,945				
		Kadın	156	3,37	1,070	0,424	0,672		
	Erkek	Erkek	107	3,31	0,962				
		Erkek	107	3,31	0,962				
	Medeni Durum	Evlü	192	3,33	1,050	-0,24	0,808		
		Bekâr	71	3,37	0,943				
	Yaş	18-25	28	3,57	0,748				
		26-35	81	3,44	0,943	1,297	0,276		
		36-45	114	3,21	1,210				
		46 ve üzeri	40	3,37	0,718				
Eğitim durumu	İlköğretim	11	4,27	0,745					
	Lise	66	3,35	1,157					
	Ön lisans	39	3,34	0,820	3,154	0,015	İlköğretim ile lise, lisans ve lisansüstü		
	Lisans	123	3,33	0,993					
Sağlık Turizminin Etkileri	Cinsiyet	Lisansüstü	24	2,96	1,032				
		Kadın	156	3,36	1,310	0,442	0,659		
	Erkek	Erkek	107	3,29	1,140				
		Erkek	107	3,29	1,140				
	Medeni Durum	Evet	192	3,3	1,280	-0,76	0,449		
		Hayır	71	3,43	1,160				
	Yaş	18-25	28	3,6	1,057				
		26-35	81	3,36	1,092	2,642	0,05	26-45 ve 46 ve üzeri	
		36-45	114	3,13	1,446				
		46 ve üzeri	40	3,7	0,959				
Eğitim durumu	İlköğretim	11	3,77	1,489					
	Lise	66	3,28	1,333					
	Ön lisans	39	3,29	1,104	0,91	0,459			
	Lisans	123	3,41	1,272					
	Lisansüstü	24	3	1,000					

Katılımcıların farkındalık ve imaj boyutlarına yönelik algıları ile eğitim durumu değişkeni, sağlık turizminin etkileri boyutu ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Söz konusu farklılıkların belirlenmesine yönelik

yapılan Tukey sonuçlarında farkındalık boyutundaki farklılığın ($p<0,05$) ilköğretim eğitim düzeyindeki katılımcılar ile lise, önlisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki bireyler arasında olduğu belirlenmiştir. İmaj boyutunda eğitim durumuna yönelik farklılık ise ($p<0,05$) ilköğretim ve lise ile lisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılardan kaynaklanmaktadır. Sağlık turizminin etkilerine yönelik farklılık ($p<0,05$), 25-45 yaş grubu ile 46 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcılardan kaynaklanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda katılımcıların Farkındalık boyutuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde en düşük ortalama değerler “Yabancı dil seviyemi hastalarla iletişim kurma konusunda yeterli buluyorum” ve “Sağlık Turizmi hakkında ülkemizin zayıf ve eksik olduğu alanlar konusunda yeterli bilgiye sahibim” ifadelerinin olduğu görülmüştür. Kurumsal Yeterlilik boyutunda “Ülkemizin Sağlık Turizmi konusunda yapılan tanıtım ve pazarlama uygulamalarını yeterli buluyorum”; İmaj boyutunda “Sağlık Turizmi alanında ülkemizi sıklıkla tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibiyim” ve Sağlık Turizminin Etkileri boyutunda ise “Sağlık Turizminin sağlık alanında kalite standartlarını yükseltmede itici bir güç olduğunu biliyorum” ifadeleri en düşük ortalama değere sahip ifadeler olarak dikkat çekmektedir.

Çalışma sonucunda sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalıklarına yönelik kurumsal yeterlilik boyutu ile cinsiyet, medeni durum, yaş ve eğitim durumu değişkenleri arasında bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların farkındalık ve imaj boyutlarına yönelik algıları ile eğitim durumu değişkeni, sağlık turizminin etkileri boyutu ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Söz konusu farklılıkların belirlenmesine yönelik yapılan Tukey sonuçlarında farkındalık boyutundaki farklılığın ($p<0,05$) ilköğretim eğitim düzeyindeki katılımcılar ile lise, önlisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki bireyler arasında olduğu belirlenmiştir. İmaj boyutunda eğitim durumuna yönelik farklılık ise ($p<0,05$) ilköğretim ve lise ile lisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılardan kaynaklanmaktadır. Sağlık turizminin etkilerine yönelik farklılık ($p<0,05$), 25-45 yaş grubu ile 46 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcılardan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, farkındalık boyutunda eğitim seviyesi düşük olan çalışanlar ile sağlık turizminin etkileri boyutunda gençlerin (18-25) ve 46 yaş üzeri çalışanların farkındalık düzeyi daha yüksektir.

Çalışma sonuçları, Acar ve Turan’ın (2016) Ahi Evran Üniversitesi, eğitim ve araştırma hastanesindeki çalışması ile, Arkın ve Salha’nın (2023) Tekirdağ’daki

alışmasının sonuçları ile kısmen örtüşmektedir. Sağlık turizmi farkındalığı demografi değişkenlere göre farklılık göstermekle beraber, söz konusu çalışmalarda eğitim seviyesi yükseldikçe farkındalık yükselmektedir. Ayrıca İpek vd.'nin (2023), Kuşadası'nda yürüttükleri araştırmada da bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşen şekilde farkındalığın kısmen oluştuğu ancak geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bir destinasyon sahip olduğu turistik arz kaynakları ile ön plana çıkmakla birlikte söz konusu turizm potansiyelinin mevcudiyeti ekonomik bir katma değer oluşturması halinde daha anlamlı hale gelmektedir. Bu açıdan sağlık turizmine yönelik önemli arz kaynaklarına sahip olan Türkiye'nin sağlık turizminden ulusal ve uluslararası alanda hak ettiği payı alabilmesi için bireylerin farkındalıklarını artıracak çalışmalara ağırlık verilmesi, tutundurma karması elemanlarının bütünleşik olarak kullanılması tavsiye edilmektedir. Sağlık kurumlarında yönetim stratejisi ve politikalarının belirlenmesinde, sağlık turizmine yönelik farkındalıklarının llmesi ve izlenmesi turizm politika ve planlamalarına katkı ve holistik bir perpesktif sağlayacaktır. Bilhassa deniz, kum, güneş ile tarihi nvelerden yoksun bölgelerde, hali hazırda yerel halka sağlık hizmeti verilmesi nedeniyle sağlık turizmi, turistik ürünün çeşitlendirilmesi ile zamansal ve meknsal yoğunlaşmasının önlenmesi için en güçlü alternatiflerden birisi olarak öne çıkmaktadır. Sağlık sektöründe yapılan yatırımlar hem kamu için fayda üretirken hem de turizm sektörüyle iç birliği yapılarak kaynaklar daha verimli kullanılabilir. Farkındalığın en önemli araçlarından biri olarak eğitimin örgün ve yaygın boyutta sağlık turizmine yönelmesi orta ve uzun vadede olumlu katkı yapacaktır. Lisansüstü programlarda, "sağlık turizmi" bilim dalında disiplinler arası yüksek lisans ve doktora programları açılması ve artırılması yerinde olacaktır. Söz konusu programlarda yürütülecek araştırmalara fon ve destek sağlanması da, araştırmacıların ve danışmanların ilgisini sağlık turizmine çekecektir.

Bu çalışmanın belirli tarihler arasında yalnızca ankırı Devlet Hastanesi'nde görev yapan sağlık çalışanlarının düşüncelerini yansıtır olmasın çalışma sonuçlarının sınırlılığını oluşturduğundan tüm sağlık personeline genellenemez. Gelecekte yapılması muhtemel çalışmalarda sonuçlarının daha genellenebilir olabilmesi için örneklem grubunun geniş tutulması önerilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aba, G., Gümüş, R., & Çakır, Y. N. (2019). Sağlık çalışanlarının medikal turizme yönelik algılarının incelenmesi: Özel hastane örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 93-105.
- Acar, N., & Turan, A. (2016). Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: ahi evran üniversitesi eğitim ve araştırma hastanesi çalışanları örneği. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 17-36.
- Adabalı, M. M. (2020). *Turizm Alanında Bilinçli Farkındalık, Destinasyon Deneyimi ve Fayda: İç Anadolu Bölgesi'nde Bulunan Kültürel Mirasları Ziyaret Eden Turistler Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim tarihi: 01.02.2023.
- Arkın, M. ve Salha, H. (2023). Sağlık personelinin sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: Tekirdağ örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 66-83.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (10. Baskı). Nobel Akademik.
- Dağlı, M. (2021). *Tıp Fakültesi ve Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Sağlık Turizmi Hakkındaki Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim tarihi: 01.02.2023.
- Dökme, S., Yağar, F., & Parlayan, M. A. (2018). A study on the investigation of awareness of health employees about medical tourism. *International Journal of Scientific Management and Tourism*, 4(1), 107-118.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2020). *Basic Documents* (49. Edition). WHO Office of Publications.
- Eriş, H., & Kemer, E. (2020). Medical tourism awareness of health workers. *Indian Journal of Forensic Medicine and Toxicology*, 14(4), 7884-7889.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

- Gökmen, B., Şapçılar, M. C., & Büyükşalvarcı, A. (2020). Turizm fakültesi akademisyenlerinin sağlık turizmine yönelik farkındalığının değerlendirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1180-1198.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*, Pearson Education Limited.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. & Black, W. (1998). *Multivariate Data Analysis* (5th edition). Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- İpek, E., Batmaz, O. & Ayyıldız, A. Y. (2023). Sağlık turizmi farkındalığı: Kuşadası örneği. *2nd International Conference on Engineering, Natural and Social Sciences*, Konya, Türkiye.
- Jiang, L., Wu, H., & Song, Y. (2022). Diversified demand for health tourism matters: From a perspective of the intra-industry trade. *Social Science and Medicine* (293), 1-10.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil.
- Küresel Sağlık Enstitüsü. (2017). *Global Wellness Economy Monitor*. https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2018/06/GWI_WellnessEconomyMonitor2017_FINALweb.pdf, Erişim tarihi: 14.01.2023
- Özdemir, Ş. (2015). Türkiye'nin termal sağlık turizmi potansiyeli. M. Altındiş (Ed.), *Termal Turizm* içinde (s.1-12). Nobel.
- Pessot, E., Spoladore, D., Zangiacomì, A., & Sacco, M. (2021). Natural resources in health tourism: a systematic literature review. *Sustainability*, 13(5), 1-17.
- Pu, B., Du, F., Zhang, L., & Qiu, Y. (2021). Subjective knowledge and health consciousness influences on health tourism intention after the covid-19 pandemic: A prospective study. *Journal of Psychology in Africa*, 31(2), 131-139.
- Ridderstaat, J., Singh, D., & DeMicco, F. (2019). The impact of major tourist markets on health tourism spending in the United States. *Journal of Destination Marketing and Management* (19), 270-280.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi (SPSS 10.00-12.0 For Windows)*. Detay.
- Wong , B. K., & Hazley, S. A. (2021). The future of health tourism in the industrial revolution 4.0 era. *Journal of Tourism Futures*, 7(2), 267-272.

Yaba, M. (2022). *Sağlık Turizmi Farkındalık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim tarihi: 01.02.2023.

Zhang, Q., Zhang, H., & Xu, H. (2021). Health tourism destinations as therapeutic landscapes: Understanding the health perceptions of senior seasonal migrants. *Social Science & Medicine* (279), 113951.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: In this study, which aims to determine the level of awareness of healthcare professionals towards health tourism, the health tourism literature was first thoroughly examined, and the distinction between medical tourism and health tourism, which are often confused or used interchangeably, was made. The aim of this study conducted specifically at the Çankırı State Hospital is to investigate the level of awareness of healthcare professionals towards health tourism. In addition, whether the sub-dimensions of health tourism awareness differ according to the demographic characteristics of healthcare professionals is also researched within the scope of this study.

Method: The survey technique was used as the data collection tool. The statements aimed at determining health tourism awareness were taken from the "Health Tourism Awareness Scale" developed by Dağlı (2021) and finalized in Yaba's (2022) study. Possible response options were created in a 5-point Likert scale format, ranging from (1) Strongly Disagree... to (5) Strongly Agree, according to the statements created to measure health tourism awareness. The population of the study consisted of healthcare workers working at Çankırı State Hospital. Between December 2022 and January 2023, 263 usable surveys obtained through convenience sampling method from the employees of Çankırı State Hospital were analyzed.

Findings: Analysis of variance was conducted to determine whether there was a difference between participants' demographic variables and their awareness of health tourism. As a result of the test, it was determined that there was no difference between institutional competence dimension of health workers' awareness of health tourism and variables such as gender, marital status, age, and education level. Significant differences were found between participants' perceptions of awareness and image dimensions and the education level variable, and between the effects of health tourism dimension and the age variable. According to the Tukey results of these differences, the difference in the

awareness dimension ($p < 0.05$) was found between participants with primary school education level and those with high school, associate degree, and graduate education levels. The difference in the image dimension related to education level ($p < 0.05$) was between participants with primary school and high school education levels and those with undergraduate and graduate education levels. The difference in the effects of health tourism ($p < 0.05$) was between participants aged 25-45 and those aged 46 and above.

Conclusion and Discussion: When the responses given by the participants to the Awareness dimension were examined in the study, it was observed that the lowest average value was for the statements "I find my foreign language level sufficient for communicating with patients" and "I have sufficient knowledge about the areas where our country is weak and deficient in terms of Health Tourism". In the Corporate Competence dimension, the statements "I find the promotion and marketing practices of our country sufficient in terms of Health Tourism" had the lowest average value; in the Image dimension, the statements "I have knowledge about the countries that frequently prefer our country in the field of Health Tourism" had the lowest average value, and in the Effects of Health Tourism dimension, the statement "I know that Health Tourism is a driving force in raising quality standards in the field of health" had the lowest average value. At the end of the study, it was determined that there was no difference between the corporate competence dimension of health workers' awareness of health tourism and the variables of gender, marital status, age, and education level. Significant differences were identified between participants' perceptions of the awareness and image dimensions and the education level variable, and between the effects of health tourism dimension and age variable. While a destination stands out with its tourism supply resources, the presence of this tourism potential becomes more meaningful if it creates an economic value-added. In this respect, it is recommended that Turkey, which has significant supply resources for health tourism, should focus on increasing awareness among individuals and using integrated promotion mix elements to take the deserved share of national and international health tourism. It is recommended to provide funding and support for formal and informal education as well as research conducted in postgraduate programs in order to increase awareness for health tourism.